

1998-66

Oet de Boerschopn

**Vereniging Heemkunde
Gemeente Weerselo**

1998

3 maandelijks uitgave no. 66

ISSN: 0928-7752

Secretariaat algemeen:

H.G.F. Haverkort
de Voortmors 104
7595 AE WEERSELO
0541-661393

Postadres: Postbus 43, 7595 ZG WEERSELO

Secretariaat natuur:

Mevr. F. Holter
Bijenlaan 27
7595 BH WEERSELO
0541-661619

Redactie: André Hottenhuis
Bert Wolbert
Gé Nijkamp

algemeen
coörd. genealogie
eindredactie

Redactie-adres:

Postweg 34
7597 KD SAASVELD
074 - 3494571

Jaarcontributies:

Lid f 25,--

Echtpaar-lid f 40,--

Abonnee f 15,--

f 20,--

Jeugdlid f 15,--

in de gemeente Weerselo
buiten de gemeente Weerselo

Bank: Rabo-bank te Weerselo, rekeningnr. 15.68.12.959
t.n.v. Heemkunde Gem. Weerselo.

Omslag : Kellendiek - Boven-Deurningen

INHOUD

- Excursie Natuurgroep: Losser; Fennie Holter	2
- Uit het dagboek van Meester Claessen	4
- Excursie Natuurgroep. Ottershagen; Margreet Nijkamp-Hermelink	8
- Paddentrek 1998; Fennie Holter	14
- Kroniek; Redactie	23
- Marke Rossum, deel 64; Hennie Engelbertink	24
- Voor het <u>Programma Natuurgroep</u> dient u het Lente- nummer van 'Oet de Boerschopn' te raadplegen.	

PROGRAMMA-OVERZICHT 1998

20 jul.	Proatoavond
17 aug.	Proatoavond
21 sep.	"Wel en Wee van de kinderen Helderman uit Oldenzaal". (Ter oriëntering: artikel in het Jaarboek Twente 1998). J. Wiefker.
19 oct.	Vervolglesing: "Voorschriften van Ridderschap en Steden" in de 17e en 18e eeuw. G. Welberg.
16 nov.	Lezing met dia's: "In het land van Bremen en Sleeswijk-Holstein". H. Engelbertink.

*Copy voor de volgende uitgave van "Oet de Boerschopn" graag
vóór augustus 1998 bij de Redactie. Dank!*

Excursie Losser e.o. op 15 maart 1998

Voor deze excursie hadden Wilhelmine en Jozefien de hulp ingeroepen van een inboorling, die heel veel wist van de omgeving waar we deze morgen zouden wandelen: de Zandbergen, de Oelermars en Bardel.

Het weer was niet geweldig, we waren wat laat omdat we de weg niet konden vinden naar onze ontmoetingsplaats, en onze gids bleek al een beetje uit zijn hum te zijn over een en ander. We reden eerst naar het clubhuis van de klootschieters, waar we naar binnen moesten voor een inleiding, wel een beetje tegen onze zin, want wij wilden lopen. Koffie sloegen we dan ook, een beetje bruusk misschien, af.

Maar een inleiding kregen we, en wat voor een! Over het ontstaan van het klootschieten, dat zijn oorsprong vond in het oude Griekenland, waar Grieken, Kelten en Etrusken woonden (sic). Nou, die Kelten waren "volksverhuisd" en brachten de sport naar de Britse eilanden. Ze staken ook over naar Ierland. En tja, die Kelten kwamen dus, zoals gezegd uit Griekenland, spraken dus Latijn (sic), en zo konden onze contreien later daardoor weer vanuit Ierland gekerstend worden. 't Is maar dat U het weet!

Onze inleider vond klootschieten een erg onfatsoenlijk woord ("U weet wel waarom mevrouw"), hij hoorde dan ook bij het gilde van de kogelwerpers. Daar word ik nou toch altijd zo obstinaat van, van die valse schaamte.... Ik herinner me nog levendig dat ons orgaan niet "t Bescheed" mocht heten.

Hij kon ons en passant ook nog even haarfijn uitleggen waar het woord klotjesvolk vandaan kwam, dat waren arme mensen die zich geen andere sport dan klootschieten konden veroorloven.

Het moet gezegd worden, de leren zijn ook heden ten dage nog formidabele klootschieters, dus een grond van waarheid zal er wel in zijn verhaal zitten. Maar mijn tenen stonden krom in de schoenen, en ik durfde niet om me heen te kijken om te zien wat de anderen ervan dachten, bang om in lachen uit te barsten.

Op ons aandringen begonnen we toen toch maar eens aan onze wandeling. Jozefien wilde steeds de weg naar de Zandbergen inslaan, maar ze kreeg het niet voor elkaar, en ook andere paden, die kennelijk waren afgesproken, waren taboe. Onze gids liep slecht, we waren steeds enige tientallen meters voor, en moesten dan weer wachten.

Nou, uiteindelijk zouden we dan maar naar Bardel gaan (over de grens). Als we eens naar een plant keken, zei hij brommerig: "Goh, hebben jullie daar ook belangstelling voor?" Alsof dat een vreemde afwijking was.

Achter het klooster leidde Wilhelmiën ons naar een intiem kerkhofje, ontroerend door zijn eenvoud van kruisen van dunne berkestammetjes. Een merkwaardig contrast met het imposante kloostergebouw achter ons. We moesten een eind omlopen om de kapel te kunnen zien, maar die was toch wel de moeite waard. Moderne en aangrijpende kruiswegstaties van figuren in reliëf. Verder naar mijn smaak wat al te strak van architectuur, een kerk waar je je niet geborgen voelt, bijna Calvinistisch van aard. Buiten, om het sportveld, waren aardige kunstwerkjes van afgestudeerde leerlingen, één stelde de school voor binnen een tralie-kooi!

Achteraf heb ik gehoord dat de "proef"wandeling met die man heel geslaagd was geweest, hij had dus op die zondag kennelijk niet zijn dag: hij liep slecht, het weer deugde niet, zijn "publiek" werd er narrig van, kortom de "chemie" klopte niet. Nou, dat kan gebeuren, zullen we maar zeggen, in elk geval zijn we weer een ervaring rijker.....

Fennie Holter

Uit het Dagboek van Meester Claessen.

Noaberplichten in huis en tuin.

*Bij de geboorte van Cato, April 1907, maakten we wat mee van de noaberplichten, nl. het "kroamschudden". De buurvrouwen kwamen met een korfke, waarin koffie, beschuit, eieren, soms gedroogde pruimen en ander lekkers. Dan kregen ze koffie met een klontje, beschuit en enkele borrels, jenever met suiker. Die dames kwamen veelal elk afzonderlijk. Ze moesten hun visite maken vóór de kraamvrouw de kerkgang deed. Wij hadden 13 noabers.

*Achter de school lag een stuk grond van ongeveer 25 are, behorend aan de gemeente. Ik vroeg om een deel daarvan als tuin. "Geheel of niets", zei de burgemeester. "Nu, dan geheel". Toen de grond achter de school tuin moest worden, hebben de zonen van Jans Munster die grond eerst van struikgewas en onkruid gezuiverd. Een grote wagen vol haalden ze eraf.

*In het voorjaar 1908 gaf de meester een mestmaal. Zeven boeren werden een avond onthaald op koffie met klontjes, jenever en tabak. Elk hunner bracht een grote wagen stalmest. Gerrit Munster strooide die uit en ploegde de tuin om. Dat kostte wat koffie met een paar borrels. Dat eerste jaar was de opbrengst miniem. Van een lange rij aardappelstruiken haalde ik maar één emmer aardappelen, groot en kriel samen. Later gebruikte ik voor bemesting een paar balen superfosfaat en kainiet met wat chili en daarbij twee keer per jaar de volle beerputten van school en huis. Dat heb ik volgehouden en met succes!

*Ploegen deed gewoonlijk Gerrit Munster, ook zomers een keer de aardappelen schoffelen. De rest was allemaal voor de meester. Na enkele jaren hadden we er een moestuin aan, die alles opleverde voor onze tafel. Alleen kropsla heb ik er niet kunnen verbouwen. Alle andere gewassen groeiden er best. Aardappelen zo'n dertig mud.

*Dat de grond veel opbracht hebben we ondervonden in 1917, toen **alles in Juni in één nacht bevroor** en ik elke vrijdag voor schooltijd een vrachtje voor een week van de Hengelose markt moest halen. Groente was in Saasveld niet te koop.

Volksgebruiken

Klootschieten

Een groot vermaak voor oud en jong was het klootschieten. Een kleine houten bal werd met lood verzwaard. Door twee partijen (elke partij had een bal) werd de bal zo ver mogelijk weggeworpen. De tweede schutter van elke partij nam de bal op de plaats waar de eerste hem geworpen had en gooide hem weer verder. Zo deed elke volgende schutter tot het gestelde aantal een beurt had gehad. De partij, die de bal het verst gebracht had was winnaar.

Spinmoalen

In de winter hield men spinmoalen. Jongelui kwamen op een boerderij samen. Er werd gedronken en pret gemaakt. Soms werd door iemand, die niet van de partij was, een of ander voorwerp vlug tussen de spinners en spinsters in huis geworpen onder de uitroep: "Hier heb je het spit, zie dat je het gebroad er bij kriegt." Het hele spingezelschap stormde dan naar buiten om de **spitbrenger** te vangen. Werd hij gepakt, dan werd hij eerst flink afgewassen en daarna moest hij en fles jenever geven. Wie niet vlug ter been was moest maar geen spit gaan brengen.
De meester was niet te vangen.

Kooken

Een ander gebruik was het "kooken" of "koeken". Om Nieuwjaar kwam het uitwonend dienstpersoneel naar het ouderlijk huis, had dan een paar dagen vrij en bracht dan gewoonlijk het een of ander (lekkers) mee.

Van Priesterjubileum tot het jaarlijks Kinderfeest

Om de vijf, zes weken had ik met pastoor Van Hagen een samenkomst om het een en ander te bepraten. Hij was gefortu-neerd en hield paard en rijtuig en stond bij de parochie in hoog aanzien. Pastoor was een best manneke, ziekelijk, maar een echt priester. Net als ik stond hij buiten de partijen.

De 15e Augustus 1908 zou pastoor Van Hagen zijn zilveren priesterfeest vieren. Zijn familie stond erop dat dit feestelijk zou plaats hebben. Hij had het liever stil laten passeren, maar 't moest nu feest worden. Het kerkbestuur kwam bij mij en vroeg me dat feest te organiseren. Ze hadden zo iets nog nooit meege-maakt en zagen er geen kans voor. Ik antwoordde de heren, dat dit toch het werk van het kerkbestuur was en niet van de mees-ter. En verder, zei ik, moet aan zo'n pastoorsfeest de hele paro-chie als eenheid deelnemen en dat zal hier wel niet gaan, daarom blijf ik er buiten. Want ik heb de kinderen van alle parochianen op school en de pastoor is dezelfde voor alle parochianen. Daarop kwamen ze los; *de meester moest dát eens weten en dát, en dát.*

Ik herhaalde: *"Als jullie samen zonder herrie, zonder fabriek, zonder kiesvereniging, alleen als eensgezinde feestcommissie dat feest willen vieren, dan doe ik van harte mee, maar andres doe je het zelf maar."* Ze gingen heen. Later kwamen ze weer eens terug, want ze zaten er vast mee. Na wat praten vroegen ze hoe de meester het dan zou doen. Hoe?

Er komt een feestcommissie uit de hele parochie, uit elke hoek vier of vijf. Over de weg of over andere herrie wordt geen woord gesproken, we denken alleen aan het pastoorsfeest. En ieder werkt op zijn best mee! De commissie houdt een collecte in de hele parochie. Als het geld bij elkaar is overleggen we samen hoe we het feest zullen houden. Ieder mag vrij zijn mening zeg-gen, maar **voorop moet staan, dat wij aan het werk zijn voor de pastoor** en niets anders! Op die manier wil ik graag meedoen.

Er is toen nog lang geredeneerd, maar er moest feest gevierd worden en ze zagen geen kans het voor elkaar te krijgen. Ten laatste moest de meester het dan maar zeggen. Nu, dan zoeken we direct naar mensen, die als commissie gevraagd zullen worden. Laten die dan eens met ons samen komen. Het kerkbe-stuur hoort daar natuurlijk in de eerste plaats bij. Alzo werd besloten.

Dat aantal mensen kwam samen en hoorde nog eens hoe er gewerkt zou worden. **Het zou zó gebeuren:**

De collecte zou worden gehouden. Van de opbrengst kreeg de pastoor een cadeau, een deel verder was voor de kerk en de rest voor een volksfeest. Voor de versiering van de kerk en het terrein om de kerk werden enige personen aangewezen. Het ging naar wens en voldeed iedereen. Ze konden nu samenwerken. Ja, elkeen mocht de pastoor graag lijden, er is met plezier gewerkt.

De 15e Augustus 1908 was prachtig weer. Er was in Saasveld een grote menigte, ook uit de omtrek, samen gekomen. Pastoor van Hagen kwam uit Hertme zijn parochie binnen en droeg de Hoogmis op in de versierde kerk. In de namiddag was het een enorme drukte.

Na de feestelijkheden verzocht de pastoor mij een **kinderfeest** te willen organiseren voor zijn rekening. De feestcommissie werd ook aan de pastorie genodigd. Het kinderfeest kwam er en de pastoor betuigde zijn voldaanheid over alles wat de meester had gedaan. Zondags na dat kinderfeest vroegen een aantal vaders of zo'n feest voor de kinderen niet elk jaar gevierd kon worden? Zoiets hadden ze in Saasveld nooit gehad. Zeker kon dat, als de mensen maar zorgden voor de centen! Dat kwam voor elkaar en na 1908 had Saasveld elk jaar een kinderfeest, op voorstel van de pastoor te vieren op 31 Augustus. De meester hoefde niet te collecteren. Hij moest in school maar zeggen, dat het geld voor het feest gebracht moest worden, dan kwam dat wel bij elkaar.

Het eerste jaar na afloop gaf ik een briefje mee, waarop de kinderen een *rekening en verantwoording van de gelden* hadden geschreven. De Zondag daarop volgende stonden een aantal vaders voor de kerk te wachten op de meester, die uit de kerk kwam. Zo'n briefje, met negen gulden en zoveel centen over, behoefde nooit meer meegegeven te worden. Er was werk genoeg aan zo'n feest; als 't niet uit kon, moest meester het zeggen, dan kwam er aanvulling.

Op zo'n feest had meester de kinderen de hele dag in de kost. 's Morgens, 's middags en voor het naar huis gaan kregen ze gesmeerde broodjes met chocolade. 's Middags waren er ook een aantal moeders, die ver van de school woonden en ook wel een broodje lustten. Een tombola zonder nieten was een van de hoofdpunten.

Voor de feestdag gingen meester en Hesselink met hun vrouwen naar Hengelo en daar kochten ze bij Hofstede de speelgoederen. In de oorlog 14-18 was het brood op de bon en konden geen broodjes gegeven worden. Op een vergadering werd voorgesteld een soep met rundvlees te geven en dan alleen 's middags een goede maaltijd te verstrekken. Meesters juffer had dan wel meer last, maar als die dat wou doen, dan kon het door gaan. Aan een goeie portie vlees was wel te komen en een grote kookpot kon wel bij de school gebracht worden. Rijst, vermicelli enz. verschaftte Roetgerink. Alzo besloten. Semmy Zilversmid uit Borne maakte het vlees aan dobbelsteentjes en in een grote pot van 180 liters inhoud werd de soep gekookt. In plaats van kopjes hadden de kinderen een bord met een lepel meegebracht. Voormiddag kwam de inspecteur van het onderwijs, de heer Rienks, op schoolbezoek in een rijtuig, waarin ook zijn vrouw had plaats genomen. Hij keek wel verwonderd toen hij de soepketel zag.

De weide van Schutte Gerard was dicht bij de school en werd altijd gaarne als feestterrein afgestaan. De hele dag spelletjes met prijzen voor de winnaars. Enige bussen met biscuits en een flinke kluit boter werd bij de meester thuis bezorgd.

Zo'n schoolfeest heeft altijd best voldaan en heeft er toe bijgedragen de vrede in Saasveld te herstellen.

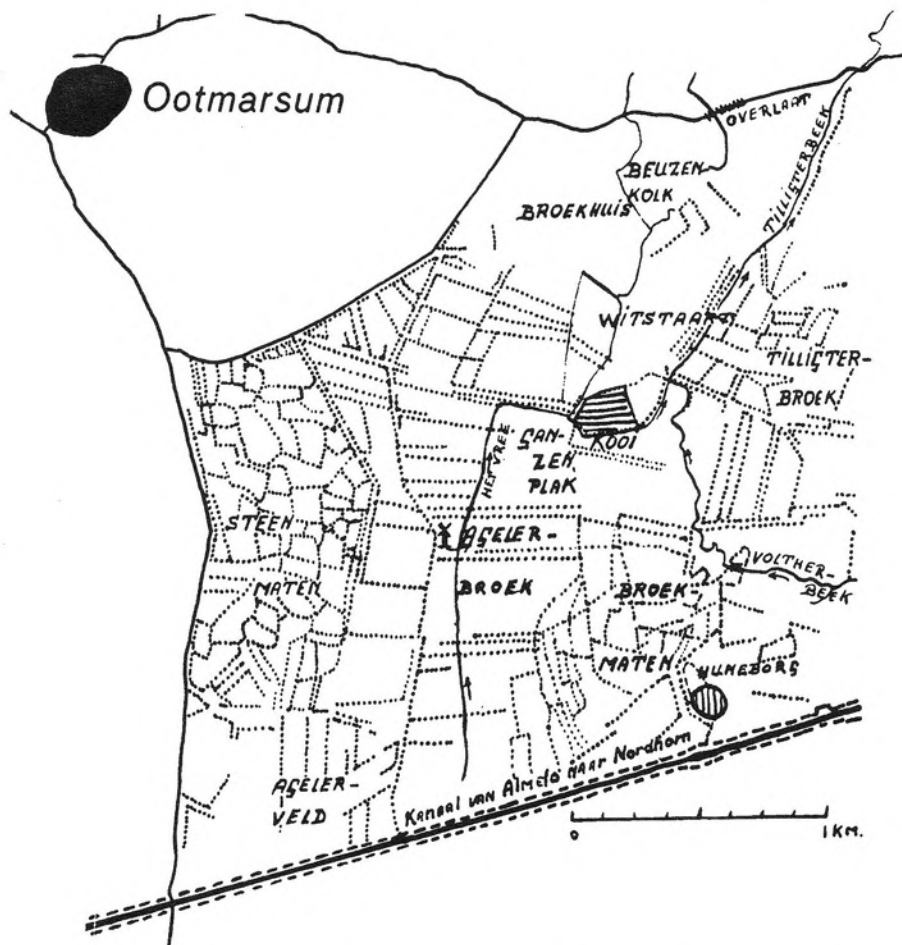
W.J.H. Claessen (vervolg uit zijn dagboek 1907 - 1921)

Excursie Ottershagen 19 april

Het schemerde reeds, toen wij om ± 5.15 uur bij het "hacheand" van de "Kroeze Dan" in Saasveld door Bert Wolbert werden opgepikt. Een kievit had zich al laten horen, maar nog geen haan. Bij de "Snieder" werd een spookgestalte in de persoon van Gerard Wolbert ingeladen, zodat we met een volgeladen auto om 6.30 uur bij het Gemeentehuis te Weerselo arriveerden.

Daar had zich reeds de rest van het gezelschap verzameld, 3 dames en 4 heren. Met 3 auto's togen we vervolgens door vele mistflarden richting Oud-Ootmarsum, alwaar we via de Ottershagenweg ri. Lattrop reden. In de Goudkampsweg net voor de Hollandergraven werden de auto's geparkeerd en de laarzen aangetrokken. Ondertussen was het licht geworden en bleek het

Het Agelerbroek en omgeving omstreeks 1900. De stippellijnen geven de houtwallen aan. In 1945 was er nog betrekkelijk weinig veranderd in dit landschap.

"wit" gevrozen te hebben! Een roodgloeiende zon was in opkomst naast de paddestoelwolk van de kerncentrale te Lingen. Het was bijzonder stil. We durfden nauwelijks onze gelaarsde voeten op het bevroren gras te zetten om deze rust niet te verstoren. Bij gebrek aan vogelgeluiden vertelde Jan Nijmeijer ons al vast over de vroegere geschiedenis van het gebied. De Ottershagen zou genoemd zijn naar de daar voorkomende otters, die destijds een groot leefgebied tot hun beschikking hadden, aangezien de Ottershagen met het Volther- en Agelerbroek één aaneengesloten moerasgebied vormde. Jan's moeder, afkomstig van de rand van het Agelerbroek had meermalen verhaald over haar schaatstochten van het ouderlijk huis tot op Duits gebied!

Jammer genoeg moest het op de schop. Hoe dit in zijn werk is gegaan, daarover vonden we een interessant verhaal in het orgaan van de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie Amoeba jrg. 42 1966 no. 3. Van dit door mr. H.P. Gorter geschreven verslag heb ik een samenvatting gemaakt. Uit zijn hele verhaal spreekt de dramatiek van het gebeuren. De voorgeschiedenis van de Ottershagen hangt samen met ontwikkelingen in het Volther- en Agelerbroek. De broekgebieden waren al lang voor W.O.II geïnventariseerd door o.a. plantgeleerde Victor Westhoff, die van al zijn vondsten een heel dik rapport kon maken. Op grond van dit soort rapporten probeerde men de gebieden voor ontginning te redden. De aankoopmogelijkheden waren echter gering, doordat het gebied sterk versnipperd bezit van vele tientallen boeren bleek te zijn. Wel was het meldingsgebied. De desastreuze ontwikkelingen begonnen met de bemoeienis van een gepensioneerd schoolmeester uit Denekamp, Vonk, die zich bezig hield met de historie van de streek en aldus tot de terechte conclusie kwam, dat vóór de aanleg van het kanaal Almelo-Nordhorn het Agelerbroek gewoon grasland geweest was met enkele houtwallen erdoor. Het kanaal had de waterhuishouding verstoord: de afwatering was onvoldoende geworden, de sloten waren verwaarloosd. Vonk was van mening, dat met de moderne hulpmiddelen de oude afwatering "het Vree", die midden door het broek liep (en nog loopt) hersteld kon worden, zodat er cultuurgrond zou ontstaan. Hij vond bij de boeren - veelal oud-leerlingen van hem! - gretig bijval. De boeren lieten een plan opmaken en vroegen subsidie aan; toen deze op grond van de Natuurbeschermingsbeschikking werd geweigerd, "smeetn de boern 'n kop derveur", laptten de mel-

dingsplicht aan hun laarzen, verzamelden zich in de "Bekencommissie" en begonnen zonder subsidie. Herfst 1951 deed de dragline (op kosten van de boeren) zijn intrede, en wel in het noorden in het prachtige moerasgebied Ottershagen, ver buiten het Agelerbroek! Hij passeerde de weg Ootmarsum-Tilligte en werkte zich door het drassige gebied de Beuzenkolk in de richting van de eendenkooi. Door middel van veel overleg tussen alle betrokkenen werd stopzetting van de dragline gedurende enkele dagen bereikt. Uiteindelijk vrat hij zich een weg niet midden door het Agelerbroek - wat het definitieve einde van dit moerasgebied zou hebben betekend - maar langs de oostrand. Februari 1952 werd een overeenkomst getekend in café Rolink in Klein-Agelo; de ergste spanning was voorbij; er volgde "ein heiteres Zusammensein der Landleute" als in de "Pastorale" van Beethoven, zoals Gorter het lyrisch omschrijft. Maar dit was slechts schijn, en schijn bedriegt, zoals we weten. De volgende jaren bleef het vechten voor een stuk ongerepte natuur, tot in 1964 met de ruilverkaveling de voorlopige(!) slotfase inging.

hollander graven in de Ottershagen (15 jaar geleden)

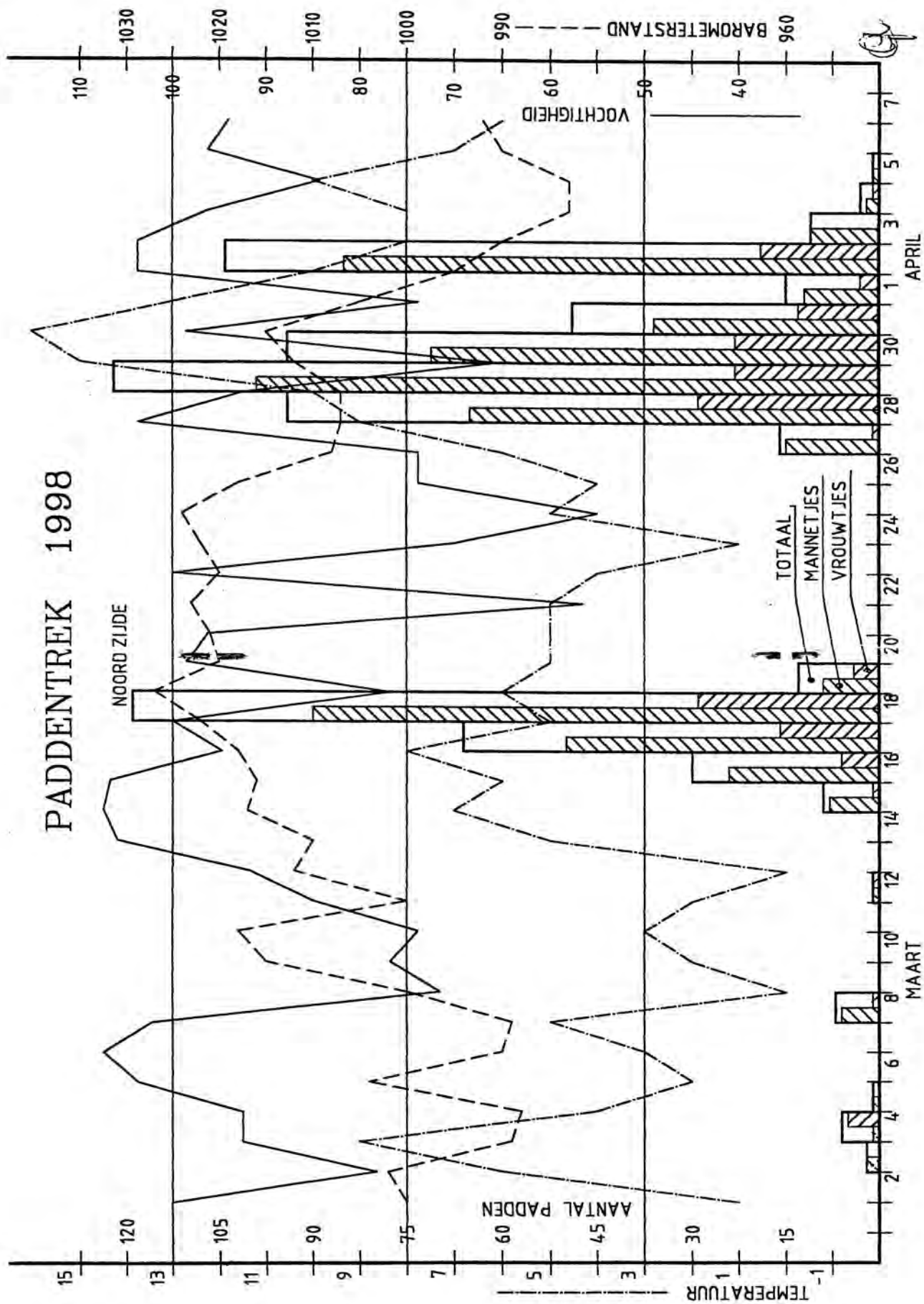

Na dit treurig stemmende intermezzo zoeken we weer de zonbeschenen paden langs de Hollandergraven op; nu een kaal rechtgetrokken water, voor de ontginning kronkelend langs weelderige bosschages, zoals een foto uit 1951 in genoemd tijdschrift laat zien. De eerste kieviten lieten zich horen en zien. In de verte riep een fazantenhaan. In de Hollandergraven was een groots stuwwerk te bewonderen. Maar we waren niet uit bed gevallen om kunstwerken te zien, we wilden de diepe zin van "De morgenstond heeft goud in de mond" ervaren en doorgronden! Vedan dus! We kwamen uit op een zandweg, omzoomd door prachtige knotwilgen, waarin de nodige vogels al zingend van de hak op de tak sprongen om ons op een dwaalspoor te brengen. In een aangrenzend weiland stootten we op het trieste resultaat van een poging tot het vormen van een broedsel: 4 koude kievitseieren, netjes met de smalle punten naar elkaar toegelegd. Weer op de Ottershagenweg aangeland zagen we boven het maaiveld een wiek van een molen uitsteken, zonder twijfel van de Westerveldmöl bij Tilligte. Aan het begin van de Lölfweg hoorden we een fitis en een tiftjaf; bijna eendere vogels. In een kapschuur daar constateerde Jan aan de hand van ontlasting op de grond, dat er een kerkuil moest huizen; en tussen de hooibalen zat waarschijnlijk een winterkoningnest verstopt. En Jan had al zijn eerste verdienste voor die dag: een in het zand verscholen dubbeltje! In ganzenpas ging het vervolgens richting Dinkeldijk; in de houtwal zat een soort koker, daarin wordt voer voor fazanten gestopt, waarschijnlijk om ze daarna makkelijker te kunnen afschieten. De aanvankelijk op de oevers aan onze kant ontwaarde reeën bleken aan de overkant te staan, ze waren door het koude Dinkelwater naar de overkant gezwommen. Op Nederlands gebied is de Dinkel ingedijkt, waar de dijk ophoudt begint Duitsland; daar mag de rivier nog zijn gang gaan en buiten zijn oevers treden. Onze blik werd naar boven getrokken door een apart geluid, als van moderne windmolens: 2 zwanen trokken over en landden even verder in een weiland om te fourageren. Troepen kramsvogels vulden de lucht op weg naar hun zomerverblijf Scandinavië. Langzaam werd het tijd af te dalen; tijdens onze afdaling werden we begeleid door jodelende wulpen, grutto's en een uitbundig zingende en zwierende veldleeuwerik. De laatste zit meestal zo hoog boven in de lucht, dat je hem nauwelijks kunt zien; enkele weken ervoor had ik echter het geluk op de Veluwe heide 2

leeuweriken vlak naast me met elkaar te zien donderjagen. Een-zelfde gelukservaring, veronderstel ik, viel Jan Nijmeijer ten deel, toen hij zijn eerste boerenzwaluw van dit jaar aan het zwerk ontwaarde. Jozefien vertelde, dat haar vader dit vogeltje al eerder had gezien en Gé merkte op, dat hij het kleine deelraampje er al uit had genomen voor eventuele nestbouw op de deel. Ongemerkt waren we weer langs het water aan het lopen en merkten, dat de fouragerende zwanen wat onrustig werden van ons naderen. Spoedig gingen ze dan ook op de wieden, terug naar Duitsland; zou het in Nederland lekkerder smaken? Veel tijd om daarover te filosoferen hadden we niet, want we kregen 2 gele kwikstaarten in onze kijkers, die vredig naast elkaar op het prikkeldraad zaten. Hun geel lichtte "veelkleurig" op in het licht van de zon, koper-, brons- en goudkleurig. Na een poosje vonden ze dat ze genoeg voor ons geposeerd hadden en vlogen weg. De beminde gelovigen van Tilligte werden door prachtige kerkklokken opgeroepen de "vrogkeark" te bezoeken. Ja, in kleine plaatsen kun je zondags al om 8.00 uur ter kerke gaan; in steden klagen ze al, als ze zondags om 10.00 uur wakker geluid worden. Die klagers zijn waarschijnlijk dezelfde die gewone stervelingen 's nachts om 4.00 uur wreed uit hun slaap rukken. Wij hebben onze "vrogkeark" er al op zitten, de rest van de omgeving is intussen ook ontwaakt en de zon staat hoog aan een strakblauwe hemel. Bij het grootse stuwwerk ontdekken we bij een zijtak een inge-nieuze manier om de waterinlaat uit die zijtak te stremmen. Daar zijn heel wat financiële "offers" voor gebracht! Onze koude voeten zijn we door al het moois helemaal vergeten en we worden verwarmd door het aanstekelijke enthousiasme van Jan, dat hij 37 vogelsoorten heeft geteld. Hij heeft ze allemaal gehoord, wij veel en veel minder. Specht, roodborstje, geelgors, zwartkop, matkop, tuinfluiter enz. enz. Bij Jan is de volledige lijst op te vragen/in te zien. Bert zet ons weer netjes bij huis af en verheugt zich als iedereen op de mooie dag. Wij bereiden ons voor op de Tukkerstocht in Albergen. Ik heb mijn wat stramme benen, overgehouden aan 30 km tocht de dag ervoor, mooi losgelopen en zie de 25 km met vertrouwen tegemoet. Fennie, 't ber hef oons nich vasthoaldn, en dat spit mie geels nich, want 't was de möaite weerd.

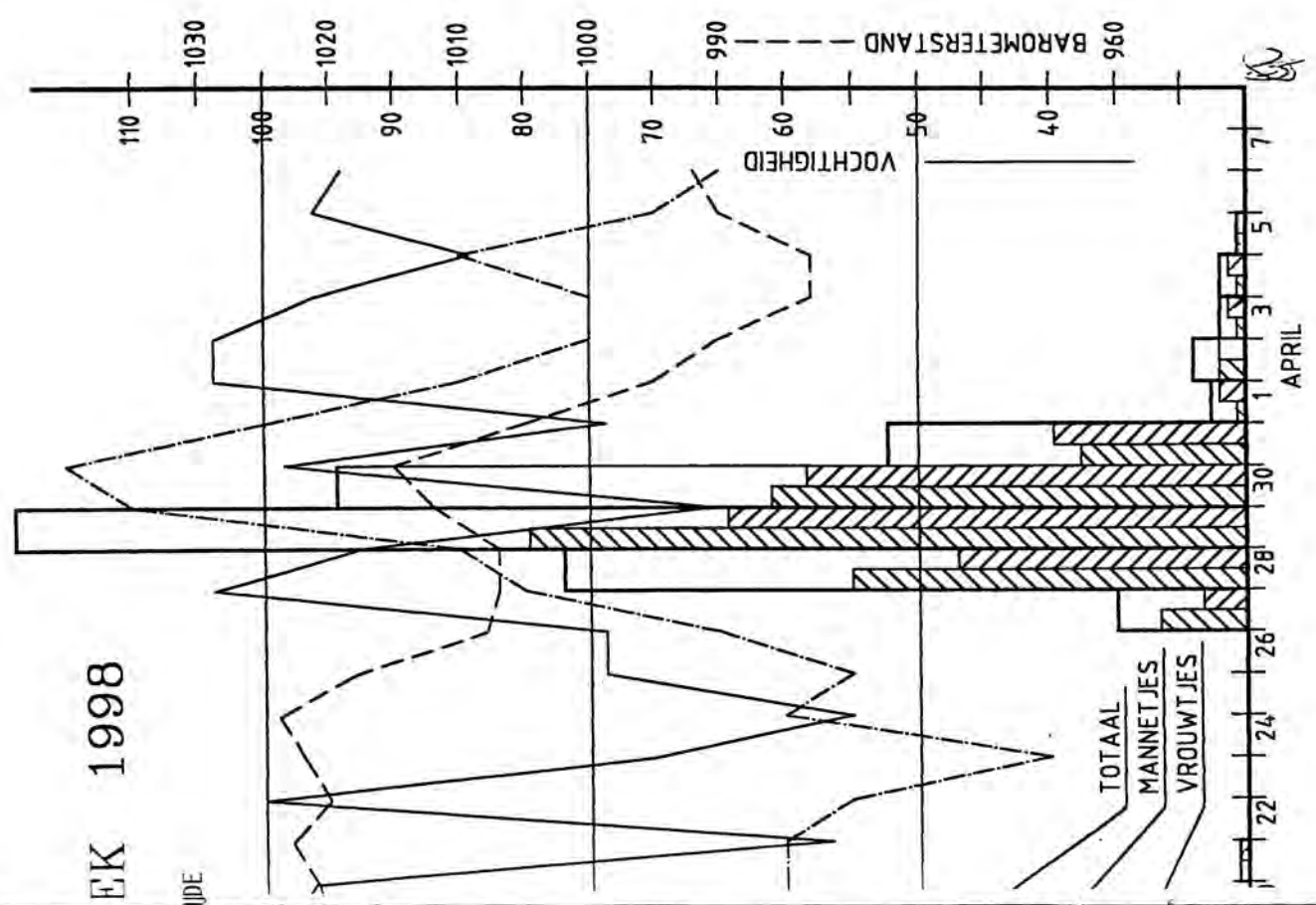
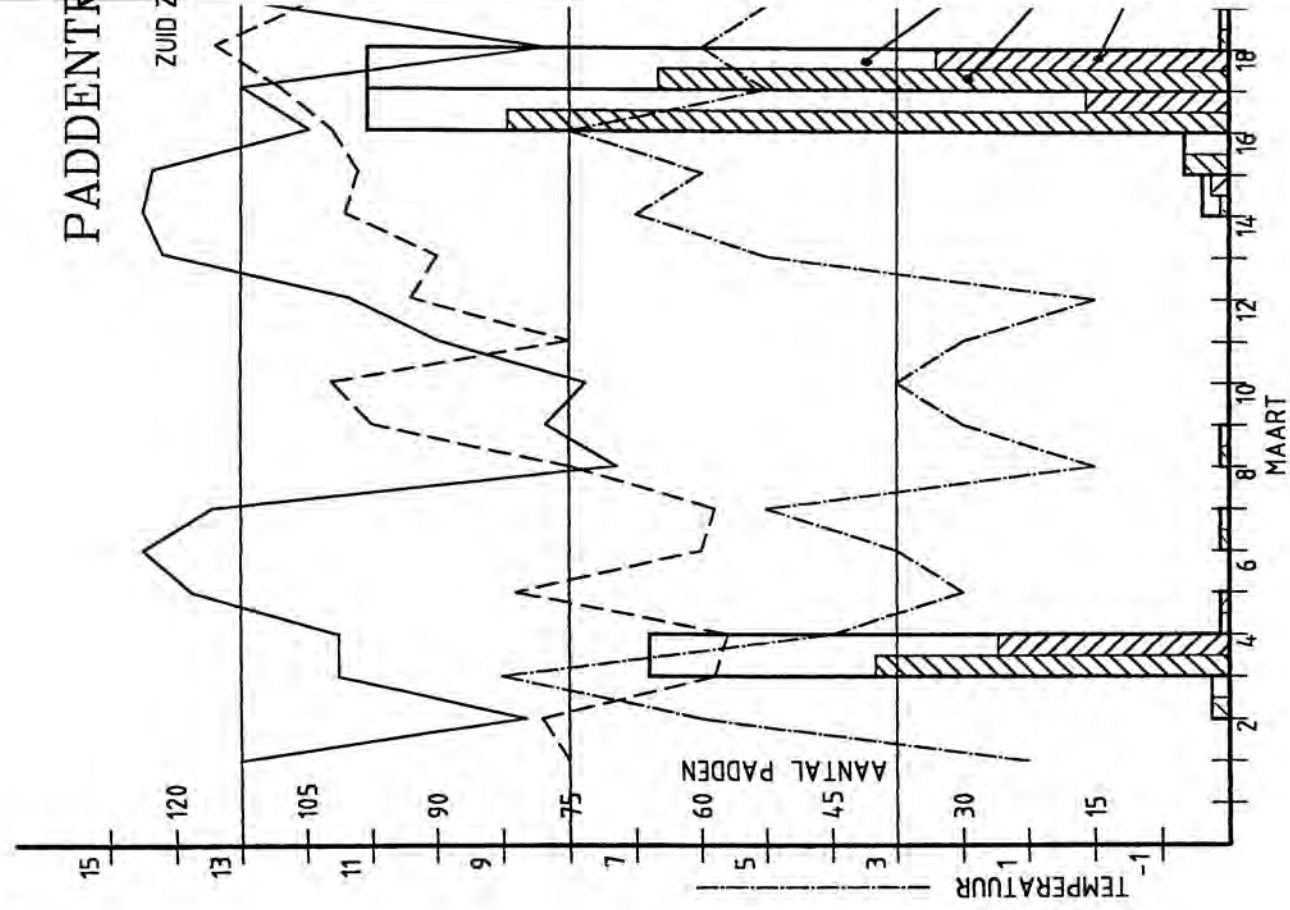
Margreet Nijkamp-Hermelink.

PADDENTREK 1998

PADDENTREK 1998

ZUID ZIJDE

Paddentrek 1998

Het paddenoverzetten is weer volbracht, in vijf weken dit jaar. We zijn met veel van de kinderen een uurtje bij elkaar geweest, op zes verschillende adressen deze keer, op zeven avonden! Onder het genot van een glaasje fris en een tractatie werden er weer heel veel vragen gesteld. Voorzover die niet in "de levensloop van de pad" aan de orde komen, zal ik die hieronder nog bespreken. Die "levensloop" heb ik dit jaar toch maar weer een keer voor iedereen opgeschreven, want er is nogal wat nieuw feitenmateriaal bijgekomen.

Nieuw project.

Zoals reeds gemeld vorig jaar, hebben we dit jaar ook aan de noordzijde van het kanaal paddenvallen geplaatst. We hadden nog voor ca. 150 m gaas in voorraad, dus dat werd de lengte van ons "jachtgebied" (aan de zuidzijde is het ca. 250 m).

We moesten dus ook nieuwe ouders werven voor de begeleiding en dat is ons gelukt. De kinderen kwamen wel vanzelf, via een oproep op de scholen. Dit jaar hadden we jeugd van groep 7 en groep 8, van twee scholen uit Rossum en Weerselo.

In totaal hadden we 31 volwassenen en 71 kinderen aan het werk plus nog een paar mensen die ons alleen met opzetten/afbreken hebben geholpen.

Hoeveel padden

Aan de zuidzijde, bij Lomanskamp, hebben we 673 padden overgezet op een afstand van ca. 250 m, dat komt neer op 269 padden/100 m.

Aan de noordzijde, langs Achter de Voort, waren het er 764 op een afstand van ca. 150 m, dit is 509 padden /100 m.

Verhouding $270 : 510 = 9 : 17$. Dus bij ons nieuwe project bijna twee maal zoveel padden per 100 m!

Het enige wat we daar voorlopig van kunnen zeggen, is dat er meer bos achter zit, het terrein loopt veel verder naar achteren door, en verder dat het sowieso een ander bos is, met een andere plantengroei, een andere vochtigheidsgraad misschien, en meer lichtinval omdat de rand aan de zonzijde van het kanaal is. Best spannend nu om te zien wat we in volgende jaren zullen vinden.

Trouwens, ook aan de zuidzijde hadden we dit jaar weer meer padden dan vorig jaar, 673 tegen toen 533.

Vele variabelen dus, zoals jullie zien.

We hadden even de indruk dat er dit jaar veel meer ochtenden waren geweest dat er geen pad te zien was dan in andere jaren, maar dit was toch niet het geval. Ik heb het, denk ik, vaker te horen gekregen, en dan lijkt het al gauw meer! Het is natuurlijk altijd erg sneu als je vol goede moed 's morgens zo vroeg er opuit trekt, en je vindt dan niks, en al helemaal als dat alle keren gebeurt! Sorry jongens, we hebben het weer niet in de hand.

Wat ook heel anders was.

Dit jaar hadden we een uitzonderlijk warm weekend op 28, 29 en 30 maart. Dat leverde natuurlijk veel padden op, zoals blijkt uit de diagrammen. Maar ook heel veel doodgereden padden op die delen van de kanaaldijken waar alleen maar waarschuwingssborden stonden, en nog meer de kant van Fleringen uit waar we helemaal niks doen. Heel jammer.

We hadden echter een nieuw verschijnsel dat we nog nooit eerder hebben gezien: een paar dagen na dat warme weekend werden er padden gevonden aan de wegzijde van het gaas, sommige vergeefs probeerend er tegenop te klimmen, anderen zich in arren moede maar ingravend tegen het gaas aan, een enkeling met z'n kop gevangen in de mazen.

Jaap Braad van de werkgroep RAVON (Reptielen, Amfibieën, Vissen Onderzoek Nederland) vertelde dat dat waarschijnlijk komt doordat de vrouwtjes door de warmte, ook van het water, meteen massaal en gelijktijdig zijn overgegaan tot eieren leggen en dus ook weer meteen uit het water zijn geklommen. Dit illustreert dan nog eens mooi dat ze bij kouder weer heel gespreid en geleidelijk weer naar "huis" gaan, en vooral ook na langere tijd in het water te zijn geweest. En tegelijk kunnen we dan nu ook mooi zien dat het water aan de noordzijde al warmer was, want daar zijn meer padden op de terugtocht aangetroffen dan aan de zuidzijde.

Wat verder nieuw was, was dat er enige vrouwtjes op de terugweg waren die nog geen eieren hadden afgezet. Of dat ook met het weer te maken heeft? Sommige kinderen hebben ook waargenomen dat padden meteen weer uit het water klommen nadat zij ze erin gebracht hadden. Veel desoriëntatie dit jaar....

De levensloop van de pad

Padden behoren tot de klasse der amfibieën, dat zijn dieren die tot twee milieu's behoren, n.l. land en water.

Als volwassen dieren zijn het landdieren, die hun leven doorbrengen in bosgebieden, in tuinen, enz. waar voldoende voedsel voorhanden is, zoals slakken, regenwormen, insecten en spinnen. Als het koud wordt, graven ze zich in om te overwinteren. Hun lichaamstemperatuur daalt, zodat ze tijdens die periode zonder voedsel kunnen.

Als de temperatuur in het voorjaar stijgt, worden ze weer wakker en begeven ze zich naar het water, meestal het water waar ze zelf uit het ei zijn gekropen. Een deel van de mannetjes is meestal het eerst op pad. Dat is zo omdat ze dan bij of in het water de vrouwtjes kunnen opwachten en alvast een gunstig territorium kunnen uitzoeken. Ze maken een licht kwakend geluid om vrouwtjes te lokken (dat geluid kun je soms horen als je een mannetje in je hand houdt). Daarna volgen de vrouwtjes en de rest van de mannetjes. Als die mannetjes onderweg een vrouwtje ontmoeten, kruipen ze op haar rug en houden zich stevig vast, en zo brengt het vrouwtje hen naar het water. Soms klauteren er onderweg nog wel mannetjes...

Een moeizame weg voor die vrouwtjes. Padden zijn toch al niet snel, dus het spreekt vanzelf dat die zwaarbeladen vrouwtjes héél traag zijn. Als ze dan een weg moeten oversteken, is het logisch dat er veel worden doodgereden door passerende auto's.

In het water aangekomen, begint het vrouwtje eieren te leggen, in snoeren die ze zwemmend om waterplanten wikkelt. Het mannetje dat op haar rug zit (en dat kunnen er soms dus ook meerdere zijn) sproeit zijn zaad over die eisnoeren. De bevruchting vindt dus buiten het lichaam plaats. Het vrouwtje houdt het dan voor gezien en klimt weer op de wal. Mannetjes willen nog wel eens wat in of bij het water rondhangen, er kan nog een mooi vrouwtje langskomen....

Uit de eitjes komen na ca. acht dagen de dikkopjes, net zoals bij kikkers. De drillerige substantie moet daarvoor eerst zo zacht worden dat de larve uit kan breken. Ze maakt daarvoor zelf een stof aan die voor dat zacht worden zorgt. Maar soms, als het b.v. erg koud is, gaat dat wel eens mis, en dan gaan de larven dood in hun omhulsel. Maar goed, de meeste larven komen uit.

De dikkopjes voeden zich met algen en kleine beestjes. Er zijn er duizenden, maar daarvan worden er maar een paar volwassen.

Er werd enkele malen gevraagd: "Wat zijn nu eigenlijk de natuurlijke vijanden van de pad?" Ik heb mijn licht opgestoken, weer bij Jaap Braad.

Als vijand in het water noemde hij: vissen (niet de kleine zoals voorn en blei), in het bijzonder roofvissen zoals snoek, snoekbaars en paling, en voor wat betreft dikkopjes en eieren ook wel larven van libellen en geelgerande watertor. Overigens, in het water eten volwassen padden ook wel hun eigen kroost. Dat herkennen ze niet meer als zodanig, omdat het dieren zijn die geen zorgrelatie met hun jongen hebben.

De vijanden op het land zijn vogels - zoals buizerds, uilen en reigers - en verder bunzings.

Dikkopjes lijken meer op vissen - met hun kieuwen en vissestaart - dan op landdieren, maar in twee à drie maanden worden ze omgebouwd, ze krijgen eerst poten, dan longen, waarbij ze hun kieuwen verliezen, en dan moeten ze aan land. Ze zijn eerst niet veel groter dan een lieveheersbeestje - denk maar aan die mooie foto in ons paddenboek - en een slak lijkt in het begin een onoverkomelijk groot monster. Maar later weten ze daar wel raad mee. Ze zoeken zich een leefgebied en dan duurt het vier jaar tot ze geslachtsrijp zijn en zelf op weg gaan naar het water. Ze planten zich dus niet snel en ook niet vaak voort, maar wel in ongelooflijk grote aantallen, en zo is er dan toch een evenwicht.

Vragen

- Hoe kun je zien dat vrouwtjes eieren hebben gelegd? Dan hebben ze plooien in hun vel.

- Leggen de vrouwtjes meteen eitjes? Dat hoeft niet. Het hangt van de temperatuur van het water af. En ook van het feit hoe snel ze een plek hebben gevonden met planten, waar ze de eisnoeren omheen kunnen wikkelen.

- Leggen ze geen eitjes op het land? Nee, daarvoor moeten ze in het water zijn, het zwemmen en wikkelen is essentieel.

- Hebben ze dezelfde lichaamsdelen als mensen? In grote trekken wel. Maar het ziet er wel allemaal net een beetje anders uit: b.v. minder rugwervels; iets andere botjes in de ledematen; geen ribben; geen aparte openingen voor ontlasting, urine en eieren, maar net als bij vogels, een cloaca.

- Hebben ze een roltong? Geen roltong, maar een uitklapbare tong. Die is niet zo erg lang, maar wel bliksemsnel.
- Waarom kunnen ze zolang onder water blijven, terwijl ze toch geen kieuwen hebben? Ze kunnen ook ademhalen met de huid. Maar dat is blijkbaar toch beperkter dan ademhalen door de neus, want ze kunnen verdrinken als ze erg lang onder water moeten blijven.
- Als ze in de emmer zijn gevallen, hoelang kunnen ze daar dan blijven? Daar moeten ze in principe zo gauw mogelijk uit. Je moet je voorstellen dat ze die enorme drang hebben om naar het water te gaan - daar lopen ze honderden meters voor - en dan ineens kunnen ze niet meer verder. Dat is een heel grote verstoring. Verder zal het ook heel onplezierig zijn als ze met veel in zo'n emmer zitten, dan liggen ze boven op elkaar. Het zou best eens kunnen zijn dat er dit jaar zoveel padden in de war waren (gedesoriënteerd) en dus alweer meteen uit het water klommen, omdat ze met zovelen een nacht in een emmer moesten doorbrengen (in een paar emmers zijn 16, 17 padden gevonden) én omdat die trekdrang extra groot was vanwege die plotse-linge hoge temperatuur.
- Waren padden vroeger groter? Dat lijkt me niet waarschijnlijk. Het hangt er maar van af wat je in gedachten hebt. Als je vroeger een pad gezien hebt die al tamelijk oud was en daarbij ook nog een vrouwtje was, op het punt om eieren te leggen, ja, dan heb je een grote pad gezien. En als je dan nu die kleine mannetjes ziet, waarvan er ook nog eens veel meer zijn dan vrouwtjes, dan zou je misschien kunnen denken dat ze vroeger groter waren.

Tot slot

Ik wil eindigen met alle helpers, jonge en oude, heel hartelijk te bedanken. Voor jullie hulp bij het werk in het veld; maar ook voor jullie meedenken, zodat we het het volgende jaar nog weer beter kunnen doen; voor jullie opmerkingsgave, waardoor je dingen ziet die de moeite waard zijn; en voor de kritische vragen die jullie stellen. Een bijzonder woord van dank voor Geert Oosterhof, die dit jaar zelfs twee diagrammen moest maken, en ook voor Gé Nijkamp die de weersgegevens bijhoudt. En tenslotte voor onze gastvrouwen en -heer voor de ontvangst bij de huiskamerbijeenkomsten. Tot volgende jaar!

Fennie Holter, 3 mei 1998

KRONIEK

van de derde maandag

van de maand

maart - Voor alle toehoorders/kijkers is er op deze avond veel duidelijk geworden over de "Voorschriften van Ridderschap en Steden in vorige eeuwen." Gerrit Welberg wist op zijn rustige wijze een duidelijke uitleg te geven over de gang van zaken in deze streken en de rol die de adel en vooral de grote steden langs de IJssel hierin gespeeld hebben.

april - Op deze avond vond de jaarvergadering plaats en gebruikelijk is dan een overzicht te geven over de toestand van de vereniging, dit aan de hand van de diverse verslagen en financiële overzichten. We kunnen redelijk gerust zijn.

Daarna nam Hennie Engelbertink ons mee op een reis over onze oostgrens en aan de hand van fraaie dia's gingen we van Telgte door 't Osnabrücker land naar Gross Mimmelage. Een mooi gebied en een boeiende lezing als besluit van deze vergadering.

mei - Dit maal bleven we veel dichterbij huis, in Saasveld. Op deze mooie zomeravond bezochten we het zgn. "Kerkeiland", het schilderachtige gebied tussen de oude kasteelgrachten waar de dorpskerk staat. Uitleg over de historie van burcht en kerk werd uitvoerig gegeven door Gerard Wolbert en André Hottenhuis en een rondgang door de prachtige tuin besloot deze bijzondere excursie. Daarna trokken we nog naar onze lokaliteit op 't Stift waar het normale vergadergedeelte op de gebruikelijke wijze werd afgewerkt.

Maarke Rossum deel 64

Vuur Engelbertink, Engberink en oold Engberink, zee KRONIEK ENGELBERTINK. Der zint der nog n paar te kriegen bie H.Engelbertink, Oldenzaalsestroat 6, Rossum. Kostn 45 gl.

1906: *Oudheidkamer Twente wördt opricht.*

Theodorus Kistemaker, vrower steanfabrikaant, no zonder beroep in Oldnzel, schikt nen breek noar n hoofdingenieur van provinciale waterstoat i.v.m. t verhardn van ne weg van Oatmörsche noar Oldnzel hen. He har vernömn, dat dei weg 150 m van de keark en van de botterfabriek zol ofblijvn. Kistemaker har de weg leawer langs de keark, botterfabriek en weinkels en zeg, dat he eigenaar is van meer as 50 b ground miln in Rossum; he wol wa geern zonder kostn ground ofstoan vuur de verharding van de weg en he wol ok boln van Beinthemer stean owwerdregn an de provincie. Measter Plegt veindt Kistemaker nen feeln keerl, den nich al te völ benul hef; at em wat tegn zit, keint he zik zölvn nich meer. Met een van de vurige pastoors kon he t nich veindn en he löatn nen plaankn toen plaatsn, zoadat de pastoor nich meer vriej kon votkiekn. Pastoor Kerckhofs steln zik neutraal op.

De bovnkamer van oold Vrielink wördt ofbrökn.

J.oold Dubbelink op Kluimper wördt verleagd in de anslag van de gemeente en betaalt no f 2,94.

Fam. van Schoor, diekwearker oet Halsteren, kwam in de oolde school te wonn.

1907: Kistemaker verkof an de keark t Tijman met zoawat 29 b vuur 16000 gl.

Herman Plegt, bovnmeaster, dörf lid van de Gedeputeerde Stoa tn wezn.

Oold Bleank zet ne schop bie de boerderiej.

De weg van Oldnzel noar Oatmörsche (zee 1906) wördt 2 ½ m breed maakt; tehoap met de graavns en berm minimaal 6 m owwer ne lengte van roem 11 km. As den eerdn baan in örde was maakt en liek maakt kwam doarowwer ne vleiloag van 5 ½ cm puun; doarowwer geklopt puun vuur ne harde puunloag van 8 cm. Ze wearkt met ne wals van 10.000 kg met 5 peer dervuur en bestuurd duur 2 voorleu. Bie de school kwam ne ziedweg noar de botterfabriek. de materiaaln wördt zoavöl möglik owwer t kanaal Almelo-Nordhoorn anvoerd. t Wearkn an de weg gebuurt allemoal met haand- en peerdekracht. Ie könt oe indeankn, wat n weark dat vuur dei tied hef west. n Annemmer krig dan ok 14 moand de tied. De eerdn baan mos nao 5 moand veerdig wezn, puunbaan en bermn noa 10 moand. n Paar priezn: 1 kuub puun 4 gl, id. zaand 30 ct, id. scharp zaand 75 ct, id. angevoerd kieszaand f 2,75. Nen timerman, metseler, schilder, smid of stroatnmaker verdeann 20 ct per uur. Nen gewoonn arbeider, den 9 uur per dag mos wearkn, kreag f 1,50 per dag. Eenn dag walsn kostn 22 gl. t Gezin Bertelink verhuust van t Alink (zee 1902) noar Brilhoes Rossum. Op Alink koump Bernardus Rozendaal, jounk wördn op n tuindersbedrief in Huush. He was commies an de greans onder n ierstn weerldoorlog. He was trouwd met Hendrika Geerdink van t Hams oet Oatmörsche, dat lig vanoet Oatmörsche 200 m links van de weg noar Vas. No wont doar van der Maas. Fam. Rozendaal begun an n Oatmörsche Diek met nen grootn hof. De ground, ongeveer 7 b, was koft van Hesselman. Hier wör in 1916 Henk Rozendaal geboorn en 2 joar doarnoa kwam Johan, den later in Vas wonn en TET chauffeur was, en Gerrit, den later eigenaar van hotel Zomerlust wör.

Noadat fam. van Schoor (zee 1906) vertrökn was oet de school, wör ere stie innömn duur Hermanus Beuvink oet Lönneker, fabrieks-

arbeider. t Gezin gung later noar Oldnzel.

t Gezin Herman Katnpoel oold Heerink verhuust van oold Stegman noar Stegman.

1908: Prinses Juliana wördt jounk.

Ten Wildiek klaagt in de gemeenteroad, dat nen graavn bie Rossum an de weg noar Deernkaamp is toosmetn, woarduur de boln, dei doar ligt, gen deinst doot. Plegt zeg bie dezölfde gelegenheid, dat oet de weg owwer de Haar bie Haarman zaand is votgrövn, woarduur dei weg nich breed genug is. Dei ground was maarkground en dus gung ze vedan met zaandofgraavn.

Ne moand later meldt ten Wildiek, dat in n Oatmörsche Diek bie Stroakap nen duker möt wördn hersteld. Plegt zeg, dat dei bruw bie n döastern Voord nich duur nen duker kan wördn vervangn.

Twei moand doarnoa wil Bosch de stationsweg verbeterd hebn. Ok dokter Hondelink verzoch doarum. Ten Wildiek wil de graavns an weerskaantn oetdeept hebn. t Ierste deel is klei-achtig. B. en W. stelt 50 gl vuur. t Wördt goadkuurd. Der koump zaand en sintels owwer de weg. At de weg veerdig is, wördt der oetbetaald.

De school vrög nen measter vuur n joarloan van 600 gl. Drei kandidaatn: J. Wilmink, mej. Meyer, B. Hoes. Alman van n gemeenteroad stemt op Wilmink. J. Mölndiek, bovnmeaster in Hassel, verzoch vuur de bemestingscursus in de school van Rossum ne toooage van 15 gl. n Road gung der met acoord.

An de westkaant van Hams-Bernard wördt n neid hoes zet met an de zuudkaant ne neie schop.

Leemboer zet der an n bovineand n gebount bie an. De schop wördt ofbrökn en luk noar t zuudn verplaatst.

Roatger brek kleane gebouwn an de oostkaant of en zet ne neie schop an de zuudkaant.

Sling-Jan wördt ofbrökn, noadat Harm Jan oold Vrielink (zee 1904). Johannes Huikink, werrekeerl van Hendrika Welhoes, bouwt schroat an de owwerkaant van Höakman n neid hoes, verlöt de boerderiej en op t Höakman koump Bernard Wanink, in 1860 jounk wördn in Hezzingn en trouwd met Johanna Vrielink ok oet Hezzingn.

Boscht breidt de boerderiej noar t noord-oostn oet.

90 Leedn bezeukt ne algemene hólting van n boernbound bie A. Vos. Vuurzitter ten Wildiek. An bod kwam t gemeenschoppelik verkoapn van kalwer en vearkn. Der wör ankundigd, dat op de volgende vergadering ne lezzing wördt holdn owwer t terechtmaakn van veald. Osnfoort wördt bouwd op ground in 1832 van Kistemaker, bewond duur Johannes Osnfoort, schoonmaker oet Oatmörsche en trouwd met Geertruida Reerink.

1909: Zoa rap as t weer gunstig is, zólt ze met t bouwn beginn van ne beargplaats vuur veevoor bie t melkfabriek.

Wilmink neamp ontslag as measter (zee 1908). He is beneumd an t Canisiuscollege in Haarlem. De volgende drei zint kandidaat vuur de school: Mej. Gerritje Lang oet Devnter, Nicolaas Schwering (tiedelik measter in Rossum), mej. Anna Wirtz oet Arnhem.

Schwering wördt beneumd met 9 stemn vuur en 2 tegn.

Der wördt n negatief oordeel veld owwer de weg van Rossum noar Deernkaamp.

Noa völ proatn is der eindelijk ne boernleenbaank kömn met as doel de verbetering van t laandbouwbedrief en an betrouwbare leedn geald vuur te scheatn. J. olde Vrielink wördt t ierst kassier op t oold Engberink in n stuk van de wonning, dat in de maarke Voalt lig. Maria Hassink, in 1909 jounk wördn, is as klean keind op t oold Engberink annömn, umdat t gezin oold Vrielink-Lessink Steenhof gen kinder har.

Oold Hofstee zet an de westkaant 2 schöp.

Beantert bouwt an de oostkaant ne schop.

t Oold Stegman wördt ofbrökn en opnei opbouwd en bewond duur de fam. oold Tidhof; no (1998) wont doar Betske Kok.

t Stegman wördt ofbrökn en t Mansboer wördt luk noar t noordn verplaatst.

Loak bouwt an de zuudkaant nen potstal.

Vos an t plein (no Thijplein) wördt vergroot. Brevink bouwt ne bakkeriej. Der koump bie de schop van de pastorei n stuk bie an.

Bosch-Bets bouwt an de noordkaant ne schop.

Wöastman zet an de noord- en westkaant ne schop.

Slingboer vergroot de boerderiej met n gebount an n nieneand. Snieders maakt zien hoes an alle kaantn grötter.

In Rossum wördt n hulppostkantoor vestigd.

Johannes Hutn, in 1879 jounk wördn in Geestern, trouwt met Geertruida Scheper oet Lönneker. He wonn vuur 1900 op Derkink in n hook van Loak ziene wear bie de Scheaper. He verhuust no noar de stie, woar no t café steat.

t Gezin oold Bekke, wonnend op Moatsnieder(zee 1904), verhuust noar Loster.

Pastoor Kerckhoffs koump oet tied en wördt opvolgd duur de legendarische pastoor Dames oet Ljouwerd (= Leeuwarden). He was de ierste pastoor van Klazienaveen, woar he in 1903 in Rossum vuur ne neie keark, toowiejd an n heilign Hendrikus, har collecteerd. He verlöat ne prachtige keark (Klazienaveen) en kwam in Rossum in ne "Augiasstal" terecht. Noa ankomst hef he völ herstellingen an pastorei loatn anbrengen: o.a. ne vloer, woar de pastoor met t leddikaant was duurzakt; gelukkig was dat nich op de bovnverdeping, n balkn wör repareerd, mer der mos vuurzichtig te weark wördn goan um de gestucadoorde plafonds, anbracht duur pastoor Scholtn Reimer. Kort doarop wör Dames kraank.

H.Engelbertink op nei Engberman

Bronn:1)	De geschiedenis van Twente. G.Kokhoes.
2)	Stad en Land van Twente. Stroink
3)	Rijkswaterstaat
4)	Kadaster
5)	Twentse kraant
6)	Gemeente Weersel
7)	Rieksarchief Zwolle: notarisn
8)	Inschrien
9)	Joarbeukke 1992 heemkunde Oatmörsche
10)	Gedenkboek Rossum 300 joar parochie

We zijn net zo thuis in de buurt als u

De Rabobank is een bank met een idee. Het idee dat je samen sterk bent. De Rabobank heeft als geen ander een traditie van samenwerken en bouwen aan relaties. Het is een bank van mensen vóór mensen.

Dat merkt u al snel in het persoonlijke contact. Elke Rabobank staat midden in de samenleving. Daarom zijn we vaak betrokken bij activiteiten in het bedrijfsleven, verenigingen en scholen. We weten wat er leeft, ook als het niet om bankzaken gaat. Kortom, we zijn een bank die net zo thuis is in de buurt als u.

Rabobank

De uitgave van dit blad werd financieel mogelijk gemaakt, mede dankzij de medewerking van de Rabobanken in de gemeente Weerselo.

- * *Deurningen* - Hoofdstraat 19
- * *Rossum* - Father Raatgerstraat 4
- * *Saasveld* - Het Nijenrode 1
- * *Weerselo* - St. Remigiusstraat 9

